

Öffnung der Grenzen.

Deutsch-polnischer Dialog

1984–2004–2024

Ośrodek
Karta
KARTA Centre Foundation

Pilecki
Institut

Otwarcie granic.

Dialog polsko - niemiecki
1984 - 2004 - 2024

Öffnung der Grenzen.

Deutsch - polnischer Dialog
1984 - 2004 - 2024

Panel dyskusyjny dotyczący książki *Otwarcie granic. Dialog polsko-niemiecki 1984–2004–2024*

Instytut Pileckiego Berlin,
wtorek, 16 września 2025
godz. 18.00

PROGRAM:

POWITANIE I PREZENTACJA KSIĄŻKI
*Otwarcie granic. Dialog polsko-niemiecki
1984–2004–2024*

red. Aleksiej Rogozin
– Fundacja Ośrodka KARTA,
Warszawa

PANEL DYSKUSYJNY

Uczestnicy:

dr Ryszarda Formuszewicz (moderacja)
– Instytut Zachodni
im. Zygmunta Wojciechowskiego,
Poznań

Oliver Moody
– The Times

Prof. Andrii Portnov
– PRISMA UKRAIŃA
Research Network Eastern Europe

Aleksiej Rogozin
– Fundacja Ośrodka KARTA,
Warszawa

Emilia Smechowski
– Die Zeit

Paneldiskussion zum Buch *Grenzöffnung. Deutsch-polnischer Dialog 1984–2004–2024*

Pilecki-Institut Berlin,
Dienstag, den 16. September 2025,
18.00 Uhr

PROGRAMM:

BEGRÜßUNG UND VORSTELLUNG DES BUCHS
*Grenzöffnung. Deutsch-polnischer Dialog
1984–2004–2024*

Hrsg. Aleksiej Rogozin
– Stiftung Zentrum KARTA,
Warschau

PANELDISKUSSION

Teilnehmer:

Dr. Ryszarda Formuszewicz
(Moderation)
– West-Institut,
Posen

Oliver Moody
– The Times

Prof. Andrii Portnov
– PRISMA UKRAIŃA
Research Network Eastern Europe

Aleksiej Rogozin
– Stiftung Zentrum KARTA,
Warschau

Emilia Smechowski
– Die Zeit

Jak kształtowały się relacje polsko-niemieckie przez cztery dekady od roku 1984 do czasów nam współczesnych?

Jakie argumenty padały w debacie publicznej po obu stronach Odry?

Jak zmieniały się sposoby myślenia o sąsiadach?

Jakie tematy były najistotniejsze i kto je podejmował?

Czy były to dwie równoległe debaty, czy z czasem jedna rozmowa?

Ośrodek KARTA przygotował ważny zbiór wypowiedzi polityków, publicystów, przedstawicieli społeczeństw obywatelskich Polski i Niemiec obejmujący schyłkowy okres zimnej wojny, zjednoczenie Niemiec i rozmowy o traktatach sąsiedzkich, transformację i wejście Polski do UE, wzloty i upadki wzajemnych relacji. Relacji, które wciąż są ważne dla wspólnego namysłu.

Wie haben sich die deutsch-polnischen Beziehungen in den vier Jahrzehnten von 1984 bis heute entwickelt?

Welche Argumente wurden in der öffentlichen Debatte auf beiden Seiten der Oder verwendet?

Wie haben sich die Denkweisen über die Nachbarn verändert?

Welche Themen waren die wichtigsten und wer hat sie aufgegriffen?

Gab es zwei parallele Debatten oder im Laufe der Zeit ein einziges Gespräch?

Das KARTA-Zentrum hat eine wichtige Sammlung von Kommentaren und Stimmen von Politikern, Publizisten und Vertretern der Zivilgesellschaft in Polen und Deutschland zusammengestellt, die sich mit dem Ende des Kalten Krieges, der deutschen Wiedervereinigung und den Diskussionen über die Nachbarschaftsverträge, der Transformation und dem Beitritt Polens zur EU sowie den Höhen und Tiefen der bilateralen Beziehungen befassen. Beziehungen, über die es sich immer noch lohnt, gemeinsam nachzudenken.

Obydwa narody, obciążone tragiczną przeszłością, przez ostatnich czterdzieści lat starają się wytyczyć wspólną drogę, znaleźć adekwatny język porozumienia. *Otwarcie granic* to książka będąca obrazem dialogu sąsiadów, którzy wyzwają się z pamięci i rzeczywistości totalitarnej. Przedstawia wprost relacje polsko-niemieckie od początku rozmów opozycji demokratycznej w Peerelu z władzami RFN – do wyzwień, przed którymi stają oba kraje w końcu 2024 roku. Przebieg tej niełatwej komunikacji, utrudnianej przez nastrojenia nacjonalistyczne, przedstawiony jest chronologicznym montażem fragmentów świadectw: osobistych wystąpień, bieżących komentarzy, oficjalnych dokumentów po obu stronach.

Wybór i opracowanie:
Aleksiej Rogozin
Wydawca:
Fundacja Ośrodka KARTA

Zwei Nationen, durch eine tragische Vergangenheit belastet, suchen in den vergangenen 40 Jahren nach einem gemeinsamen Weg und einer Sprache der Verständigung. *Grenzöffnung* ist ein einzigartiges Buch, das Einblicke in den Dialog zwischen Nachbarn ermöglicht, die sich aus der totalitären Erinnerung und der totalitären Realität befreien. Es stellt direkt die komplexen deutsch-polnischen Beziehungen von den Gesprächsversuchen der demokratischen Opposition in der Volksrepublik Polen mit der westdeutschen Regierung bis hin zu den Herausforderungen, denen sich beide Länder im Herbst 2024 gegenübersehen, dar. Die Geschichte dieses für das moderne Europa entscheidenden Dialogs wird anhand zeitgenössischer Quellen erzählt: Auszüge aus persönlichen Tagebüchern und Memoiren, aktuelle Kommentare in Form von Artikeln und Reden sowie offizielle Dokumente, unter anderem internationale Abkommen, Entschlüsse und Berichte.

Bearbeitung und Auswahl:
Aleksiej Rogozin
Herausgeber:
Stiftung Zentrum KARTA

dr Ryszarda Formuszewicz

Instytut Zachodni
im. Zygmunta Wojciechowskiego,
Poznań

Dr Ryszarda Formuszewicz koordynuje w Instytucie Zachodnim projekt „Dialog polsko-niemiecki”. Uprzednio odpowiadała przez cztery lata za berlińskie Biuro Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (PISM). Wcześniej pracowała m.in. w Departamencie Analiz Strategicznych w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego (BBN) oraz w Ośrodku Studiów Wschodnich (OSW). W latach 2016–2017 była oddelegowana jako koordynatorka projektów do Fundacji Genshagen.

Fot. PISM

Dr. Ryszarda Formuszewicz

West-Institut,
Posen

Dr. Ryszarda Formuszewicz koordyniert im West-Institut das Projekt „Deutsch-Polnischer Dialog“. Zuvor war sie vier Jahre lang für das Berliner Büro des Polnischen Instituts für Internationale Angelegenheiten (PISM) zuständig. Früher war sie unter anderem als Expertin in der Abteilung für strategische Analysen im Büro für Nationale Sicherheit (BBN) und im Zentrum für Oststudien in Warschau (OSW) tätig. In den Jahren 2016–2017 arbeitete sie als Projektleiterin bei der Stiftung Genshagen.

Oliver Moody

The Times

Oliver Moody jest od 2018 roku berlińskim korespondentem brytyjskich dzienników „The Times” i „The Sunday Times”. Specjalizuje się w historii najnowszej oraz polityce zagranicznej i bezpieczeństwa w Niemczech, Polsce, krajach nordyckich i bałtyckich oraz w Europie Środkowej. Jego pierwsza książka, *Baltic: The Future of Europe*, ukazała się w maju.

Oliver Moody

The Times

Oliver Moody ist seit 2018 Berlin-Korrespondent der britischen „Times“ und „Sunday Times“, und leitet die Berichterstattung über Deutschland, Polen, die nordischen und baltischen Länder sowie Mitteleuropa. Er beschäftigt sich hauptsächlich mit Zeitgeschichte sowie Außen- und Sicherheitspolitik. Sein erstes Buch, *Baltic: The Future of Europe*, erschien im Mai.

Andrii Portnov

PRISMA UKRAIŃA
Research Network Eastern Europe

Prof. dr Andrii Portnov jest ukraińsko-niemieckim historykiem, założycielem i dyrektorem sieci badawczej PRISMA UKRAIŃA Research Network Eastern Europe, członkiem stowarzyszonym Viadrina Centre of Polish and Ukrainian Studies oraz profesorem Ukraińskiego Uniwersytetu Wolnego w Monachium. Od 2012 roku mieszka w Niemczech; w latach 2017–2025 był profesorem historii powiązanej Ukrainy (Entangled History of Ukraine) na Uniwersytecie Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Prof. Portnov jest autorem ponad dziesięciu książek, w tym *Dnipro. An Entangled History of a European City* (2022) oraz *Ukraine-Studien. Einführung* (2025).

Fot. Piotr Mordel

Andrii Portnov

PRISMA UKRAIŃA
Research Network Eastern Europe

Prof. Dr. Andrii Portnov ist ein ukrainisch-deutscher Historiker, Gründungsdirektor des PRISMA UKRAIŃA Research Network Eastern Europe, assoziiertes Mitglied des Viadrina Centre of Polish and Ukrainian Studies sowie Professor an der Ukrainischen Freien Universität München. Seit 2012 lebt Portnov in Deutschland; von 2017 bis 2025 war er Professor für Entangled History of Ukraine an der Europa-Universität Viadrina in Frankfurt (Oder). Prof. Portnov ist Autor von über zehn Büchern, darunter *Dnipro. An Entangled History of a European City* (2022) und *Ukraine-Studien. Einführung* (2025).

Aleksiej Rogozin

Fundacja Ośrodka KARTA,
Warszawa

Aleksiej Rogozin jest historykiem, doktorantem w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego i redaktorem w Fundacji Ośrodka KARTA. Od 2025 roku jest także sekretarzem redakcji pisma historycznego „Karta”. Naukowo zajmuje się historią Polski w dwudziestoleciu międzywojennym.

Aleksiej Rogozin

Stiftung Zentrum KARTA,
Warschau

Aleksiej Rogozin ist Historiker, Doktorand an der Doktorandenschule für Geisteswissenschaften der Universität Warschau und Redakteur bei der Stiftung Zentrum KARTA. Seit 2025 ist er außerdem Redaktionssekretär der historischen Zeitschrift „Karta”. Wissenschaftlich beschäftigt er sich mit der Geschichte Polens in der Zwischenkriegszeit.

Emilia Smechowski

Die Zeit

Emilia Smechowski jest dziennikarką i autorką książek. Od 2020 roku pracuje jako redaktorka w „Zeitmagazin”, a od 2023 roku jest jego współredaktorką naczelną. W 1988 roku wyemigrowała z rodziną z Polski do Berlina. Studiowała śpiew oraz romanistykę, a karierę dziennikarską rozpoczęła w „taz”. Na potrzeby książki *Powrót do Polski* przez rok mieszkała w Gdańsku. Jest laureatką m.in. Niemieckiej Nagrody Reporterskiej, Nagrody Duden oraz Polsko-Niemieckiej Nagrody Dziennikarskiej im. Tadeusza Mazowieckiego.

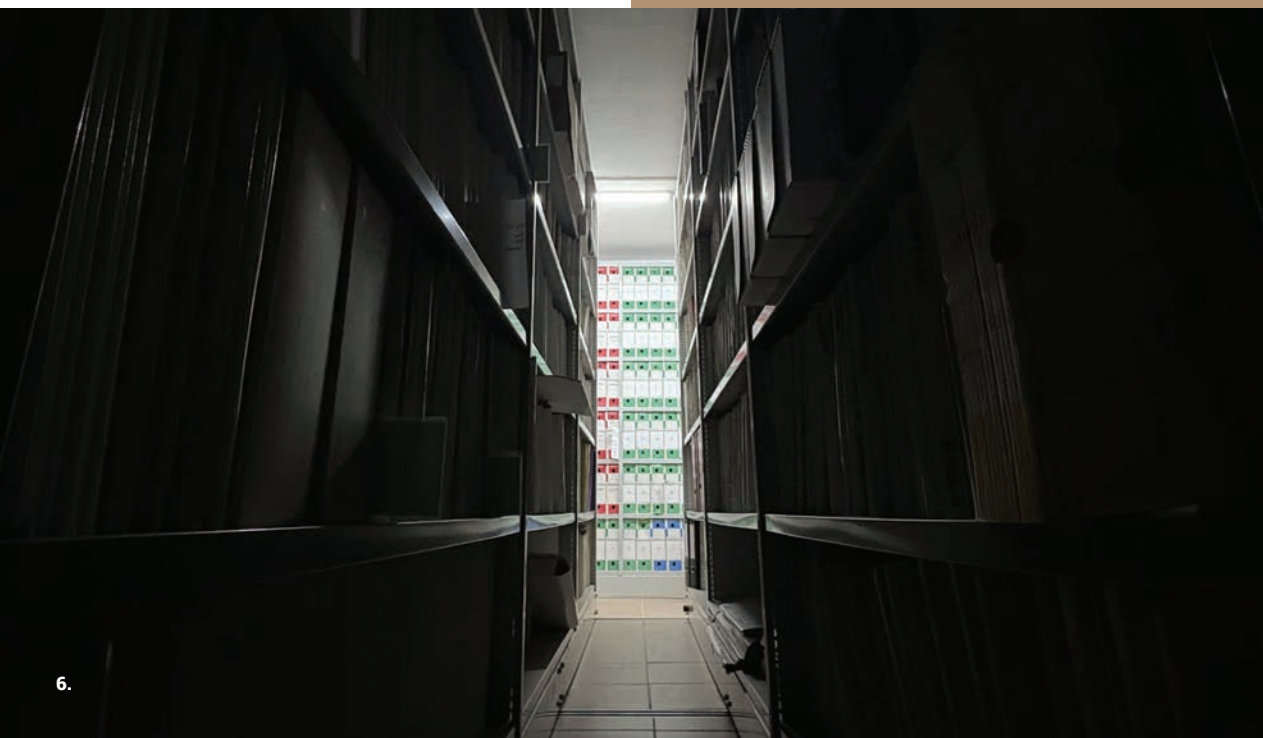
Emilia Smechowski

Die Zeit

Emilia Smechowski ist Journalistin und Buchautorin. Seit 2020 arbeitet sie beim „Zeitmagazin”, seit 2023 als dessen Co-Chefredakteurin. 1988 emigrierte sie mit ihrer Familie aus Polen nach Berlin, studierte Gesang und Romanistik und arbeitete zunächst bei der „taz”. In ihrem ersten Buch *Wir Strebermigranten* schrieb sie über die Assimilation ihrer Familie in Deutschland. Für ihr zweites, *Rückkehr nach Polen*, zog sie für ein Jahr mit ihrer Tochter nach Danzig. Sie wurde u. a. mit dem Deutschen Reporterpreis, dem Konrad-Duden-Preis und dem Tadeusz-Mazowiecki-Preis ausgezeichnet.

Fundacja Ośrodka KARTA to niezależna organizacja pozarządowa działająca od 1982 roku, której celem jest dokumentowanie i upowszechnianie doświadczeń XX wieku w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej. KARTA gromadzi relacje świadków historii, archiwalia prywatne i społeczne, tworzy bazy danych oraz opracowuje publikacje i wystawy. Prowadzi działalność wydawniczą (m.in. kwartalnik „Karta”), badawczą i edukacyjną, a także realizuje projekty międzynarodowe. Fundacja upowszechnia wiedzę o totalitaryzmach, wojnach, oporze społecznym i przemianach politycznych, stając się jednym z najważniejszych niezależnych ośrodków dokumentacyjnych w Polsce. Jej misją jest ochrona pamięci historycznej i wspieranie dialogu ponad granicami.

Die Stiftung Zentrum KARTA ist eine unabhängige Nichtregierungsorganisation, die seit 1982 tätig ist und deren Ziel es ist, die Erfahrungen des 20. Jahrhunderts in Polen und Mitteleuropa zu dokumentieren und zu verbreiten. KARTA sammelt Berichte von Zeitzeugen, private und gesellschaftliche Archivmaterialien, erstellt Datenbanken und erarbeitet Publikationen und Ausstellungen. Sie ist im Verlagswesen (u. a. mit der Vierteljahresschrift „Karta”), in der Forschung und Bildung tätig und realisiert internationale Projekte. Die Stiftung vermittelt Wissen über Totalitarismus, Kriege, gesellschaftlichen Widerstand und politische Veränderungen und hat sich zu einem der wichtigsten unabhängigen Dokumentationszentren in Polen entwickelt. Ihre Mission ist es, das historische Gedächtnis zu bewahren und den Dialog über Grenzen hinweg zu fördern.

Instytut Pileckiego jest publiczną instytucją badawczą, powołaną głosami posłów większości partii reprezentowanych w Sejmie RP. Działa od 2017 roku w Warszawie, a od września 2019 roku ma również swoją siedzibę w Berlinie, naprzeciwko Bramy Brandenburskiej.

Naszą ambicją jest stworzenie miejsca interdyscyplinarnej i międzynarodowej refleksji nad kluczowymi tematami XX wieku: dwoma totalitaryzmami – narodowym socjalizmem, który narodził się w Niemczech, oraz komunizmem sowieckim – i ich historycznymi konsekwencjami.

Europa Środkowo-Wschodnia to obszar gęstych kulturowych i historycznych powiązań, których nie da się zamknąć w prostych schematach ani, jak pisał socjolog Ulrich Beck, w ramach socjologicznych „teorii kontenerowych”. Traktują one bowiem narody i państwa jak wyizolowane byty, nie oddając złożoności regionu. Dlatego w Instytucie łączymy historię z innymi naukami humanistycznymi, społecznymi i politycznymi.

Projekty archiwalne, badawcze, edukacyjne i kulturalne tworzą podstawę do rozmowy o historii. Zbieramy, digitalizujemy i udostępniamy dokumenty z archiwów polskich, niemieckich i innych; wspieramy badania naukowe, realizujemy projekty edukacyjne, zapraszamy naukowców i artystów, studentów i nauczycieli.

Chcemy lepiej zrozumieć historię XX wieku i jej znaczenie dla współczesności. Jesteśmy polską instytucją badawczą, która działa wspólnie z berlińczykami – nie z zewnątrz, lecz w samym środku rozmowy o historii.

Das Pilecki-Institut ist eine öffentliche Forschungseinrichtung, die von der Mehrheit der im Sejm der Republik Polen vertretenen Parteien gegründet wurde. Es ist seit 2017 in Warschau tätig und hat seit 2019 auch einen Sitz in Berlin, direkt gegenüber dem Brandenburger Tor.

Unser Ziel ist es, einen Ort interdisziplinärer und internationaler Reflexion über die zentralen Themen des 20. Jahrhunderts zu schaffen: über die beiden Totalitarismen – den in Deutschland entstandenen Nationalsozialismus und den sowjetischen Kommunismus – sowie über deren historische Folgen. Mittel- und Osteuropa ist ein Raum dichter kultureller und historischer Verflechtungen, die sich nicht in einfache Schemata oder in die „Container-Theorien“ (Ulrich Beck) pressen lassen. Deshalb verbindet das Institut die Geschichtswissenschaft mit anderen Geistes-, Sozial- und Politikwissenschaften.

Mit Archiv-, Forschungs-, Bildungs- und Kulturprojekten fördert das Institut den Dialog über Geschichte. Wir sammeln, digitalisieren und stellen Dokumente aus polnischen, deutschen und anderen Archiven zur Verfügung, unterstützen wissenschaftliche Forschung und führen Bildungsprojekte durch. Die Berliner Niederlassung ist eine polnische Institution in Berlin – nicht von außen, sondern mitten im Gespräch über Geschichte mit den Berlinerinnen und Berlinern.

Otwarcie granic – to nie tylko tytuł i nie jedynie temat, to w dzisiejszej Europie fundamentalne przesłanie na rzecz demokracji; przeciw nacjonalistom, ksenofobom czy despotycznym mizoginom. W kontekście 80. rocznicy końca II wojny – kiedy granica polsko-niemiecka była dyktatem przeciw i Niemcom, i Polakom – spektakularny staje się 40-letni proces przekuwania arbitralnie narzuconej linii, rozdzielającej wrogów, w pas porozumienia. Krwawiące granice Ukrainy po napaści Rosji stają się współcześnie przeciwieństwem rzek będących już znakiem pokoju: Odry i Nysy Łużyckiej.

Partnerskie – sąsiedzkie i sojusznicze – relacje polsko-niemieckie są zasadniczą składową polskiej racji stanu i pokojowego współdziałania w Europie. Ta oczywistość bywała w III Rzeczypospolitej tak brutalnie kwestionowana przez polskich nacjonalistów, że prześledzenie przebiegu czterech ostatnich dekad powinno stać się podstawą refleksji także dla tych, którzy – przyjmując rację propagandy antyniemieckiej – nie robią tego wyłącznie z cynicznych, partykularnych powodów. Może wykorzystają księgę w roli lustra. [...]

Wojna w Ukrainie, represje w Rosji i Białorusi, działania nacjonalistów podważające ład europejski – stawiają relacje demokratycznych władz Polski i Niemiec w centrum potencjalnego porządku międzynarodowego. Jeśli w sumie aż dekada, przedstawiona w tej narracji, stracona została w XXI wieku na demagogiczne urągawisko, które z Niemcami w tle mobilizować miało „prawdziwych” Polaków do narodowego frontu przeciw wszelkim zewnętrznym wrogom, to mechanizmowi takiej destrukcji warto się dokładniej przyglądać. Bo choć zdaje się słabnąć, nie gaśnie. Księga ta, pojawiająca się podczas prezydentury Polski w Unii Europejskiej, ostrzega przed agresywnym populizmem – który niszczy percepcję rzeczywistości, tworząc swoje fantasmagorie, podawane w aurze moralistycznej agitacji.

Rzeczpospolita Polska ma szansę na trwałe partnerstwo z Republiką Federalną Niemiec, o ile oba państwa obronią swój obecny demokratyczny kształt. Nacjonałisci po obu stronach mają w końcu mocny historyczny grunt, skoro ta ideologia dominowała w ich państwach w ubiegłym wieku. Dzisiaj są niby anachroniczni, ale wykazują

Grenzöffnung – das ist nicht nur ein Titel und nicht nur ein Thema, sondern im heutigen Europa eine grundlegende Botschaft für die Demokratie und gegen Nationalisten, Fremdenfeinde oder despotische Frauenfeinde. Vor dem Hintergrund des 80. Jahrestags des Endes des Zweiten Weltkriegs, als die deutsch-polnische Grenze Deutschen und Polen ausgezwungen worden war, ist der 40-jährige Prozess des Wandels der willkürlich auferlegten Trennlinie zwischen Feinden in ein Band der Verständigung durchaus spektakulär. Die blutenden Grenzen der Ukraine nach dem Angriff Russlands bilden in der Gegenwart einen Gegensatz zu den Flüssen Oder und Neiße, die bereits ein Zeichen des Friedens sind.

Die partnerschaftlichen, durch Nachbarschaft und Bündnis geprägten, deutsch-polnischen Beziehungen sind ein wesentlicher Bestandteil der polnischen Staatsraison und des friedlichen Zusammenwirkens in Europa. Diese Selbstverständlichkeit wurde von polnischen Nationalisten in der Dritten Polnischen Republik mitunter so brutal in Frage gestellt, dass die Nachzeichnung des Verlaufs der letzten vier Jahrzehnte auch diejenigen zur Reflexion veranlassen sollte, die zwar die Logik der antideutschen Propaganda akzeptieren, dies aber nicht aus rein zynischen, partikulären Gründen tun. Vielleicht benutzen sie das Buch als Spiegel. [...]

Der Krieg in der Ukraine, die Repressionen in Russland und Belarus, die Aktionen von Nationalisten, die die europäische Ordnung untergraben, stellen die Beziehungen zwischen den demokratischen Regierungen Polens und Deutschlands ins Zentrum einer potenziellen internationalen Ordnung. Wenn insgesamt immerhin ein Jahrzehnt im 21. Jahrhundert, wie in dieser Erzählung dargestellt, an demagogischen Hohn verloren ging, der, mit Deutschland im Hintergrund, die „wahren“ Polen zu einer nationalen Front gegen alle äußeren Feinde mobilisieren sollte, dann lohnt es sich, den Mechanismus einer solchen Destruktion genauer zu betrachten. Denn obwohl er schwächer zu werden scheint, verschwindet er nicht. Dieses Buch, das während der polnischen EU-Ratspräsidentschaft erschienen ist, warnt vor einem aggressiven Populismus, der die Wahrnehmung der Realität zerstört, indem er eigene Phantasmagorien

nie miała wolę kolejnego zwycięstwa. Demokraci nie mogą dopuścić do ponownego zamykania sojusznicznych granic – ani faktycznego, ani mentalnego. W tym wymiarze można porównać granice Polski – zachodnią ze wschodnią (rosyjską/białoruską). W pełni otwartą z niemal całkowicie zamkniętą.

Polska i Niemcy stają razem przeciw współczesnemu tyranowi. I to definitywnie zamyka rachunki II wojny, których wywoływanie po tych ośmiu dekadach jest jedynie jętrzeniem. Trzeba bronić zjednoczonej i jednoczącej się Europy. Obronić Ukrainę, z jej otwartą na nas granicą.

Zbigniew Gluza
we wstępie do książki *Otwarcie granic*

schaft, die in einer Aura moralischer Agitation serviert werden.

Die Republik Polen hat die Chance, eine beständige Partnerschaft mit der Bundesrepublik Deutschland einzugehen, sofern beide Staaten ihre gegenwärtige demokratische Form verteidigen. Nationalisten auf beiden Seiten haben einen starken historischen Rückhalt, weil diese Ideologie ihre Staaten im letzten Jahrhundert beherrscht hat. Heute scheinen sie zwar anachronistisch zu sein, zeigen aber einen nicht geringen Siegeswillen. Die Demokraten dürfen nicht zulassen, dass die Grenzen zwischen Verbündeten wieder geschlossen werden, und zwar weder tatsächlich noch gedanklich. In dieser Dimension kann man die Westgrenze Polens der Ostgrenze (zu Russland/Belarus) gegenüberstellen. Eine vollkommen offene einer fast vollständig geschlossenen Grenze.

Polen und Deutschland stellen sich gemeinsam einem zeitgenössischen Tyrannen entgegen. Und das schließt die offenen Rechnungen des Zweiten Weltkriegs endgültig ab. Ihre erneute Thematisierung nach acht Jahrzehnten ist nichts weiter als Stimmungsmache. Das vereinigte und sich einende Europa muss verteidigt werden. Zu verteidigen ist die Ukraine mit ihrer uns gegenüber offenen Grenze.

Zbigniew Gluza
im Vorwort zum Buch *Grenzöffnung*

**Ministerstwo
Spraw Zagranicznych**

Zadanie publiczne finansowane
przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP
w konkursie „Dyplomacja Publiczna 2024–2025
– wymiar europejski i przeciwdziałanie dezinformacji”.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana
z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

**Ministerium für Auswärtige Angelegenheiten
Republik Polen**

Das öffentliche Vorhaben wurde im Rahmen des Wettbewerbs
„Öffentliche Diplomatie 2024–2025 – europäische
Dimension und Bekämpfung von Desinformation“
vom Außenministerium der Republik Polen finanziert.

Die Publikation gibt ausschließlich die Meinung des Autors wieder und kann nicht mit
der offiziellen Position des Außenministeriums der Republik Polen gleichgesetzt werden.

Fot. Valerio Vignozzo

Otwarcie granic.

Dialog polsko-niemiecki

1984–2004–2024

Ośrodek **Karta**
Fundacja Ośrodka KARTA

i Instytut
Pileckiego